

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (tredje avdelningen)

den 10 mars 2022*

”Begäran om förhandsavgörande – Unionsrättsliga principer – Företräde – Direkt effekt – Lojalt samarbete – Artikel 4.3 FEU – Artikel 63 FEUF – En medlemsstats skyldigheter enligt en dom i ett mål om förhandsavgörande – EU-domstolens tolkning av en unionsrättslig bestämmelse i ett mål om förhandsavgörande – Skyldighet att ge unionsrätten full verkan – Skyldighet för en nationell domstol att inte tillämpa nationell lagstiftning som enligt EU-domstolens tolkning strider mot unionsrätten – Administrativt beslut som har vunnit laga kraft då det inte har bestridits i domstol – Principerna om likvärdighet och effektivitet – Medlemsstatens ansvar”

I mål C-177/20,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Győri Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (Förvaltnings- och arbetsdomstolen i Győr, Ungern) genom beslut av den 6 mars 2020, som inkom till domstolen den 7 april 2020, i målet

”Grossmania” Mezőgazdasági Termelő és Szolgáltató Kft.

mot

Vas Megyei Kormányhivatal,

meddelar

DOMSTOLEN (tredje avdelningen)

sammansatt av ordföranden på andra avdelningen A. Prechal (referent), tillika tillförordnad domare på tredje avdelningen, samt domarna J. Passer, F. Biltgen, L.S. Rossi och N. Wahl,

generaladvokat: E. Tanchev,

justitiesekreterare: handläggaren M. Krausenböck,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 2 juni 2021,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– ”Grossmania” Mezőgazdasági Termelő és Szolgáltató Kft., genom T. Szendrő-Németh, ügyvéd,

* Rättegångsspråk: ungerska.

- Ungerns regering, genom M.Z. Fehér, i egenskap av ombud,
- Tysklands regering, genom J. Möller och R. Kanitz, båda i egenskap av ombud,
- Spaniens regering, genom J. Rodríguez de la Rúa Puig, i egenskap av ombud,
- Europeiska kommissionen, genom F. Erlbacher, L. Malferrari och L. Havas, samtliga i egenskap av ombud,

och efter att den 16 september 2021 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 267 FEUF.
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan "Grossmania" Mezőgazdasági Termelő és Szolgáltató Kft. (nedan kallat Grossmania) och Vas Megyei Kormányhivatal (Förvaltningsmyndigheten i provinsen Vas, Ungern) angående lagenligheten av myndighetens beslut att avslå Grossmanias begäran om att dess nyttjanderätter, som upphört att gälla och strukits ur i fastighetsregistret, ska återinskrivas i detta register.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

- 3 Bilaga X till akten om villkoren för Republiken Tjeckiens, Republiken Estlands, Republiken Cyperns, Republiken Lettlands, Republiken Litauens, Republiken Ungerns, Republiken Maltas, Republiken Polens, Republiken Sloveniens och Republiken Slovakien anslutning till de fördrag som ligger till grund för Europeiska Unionen och om anpassning av fördragen (EUT L 236, 2003, s. 33) har rubriken "Förteckning enligt artikel 24 i anslutningsakten: Ungern." I kapitel 3 i denna bilaga, med rubriken "Fri rörlighet för kapital", föreskrivs följande i punkt 2:

"Trots skyldigheterna enligt de fördrag som ligger till grund för Europeiska unionen får Ungern under sju år från dagen för anslutningen behålla de förbud som fastställs i landets vid undertecknandet av denna akt gällande lagstiftning om ... förvärv av jordbruksmark av fysiska personer som inte är bosatta eller inte är medborgare i Ungern och av juridiska personer. Medlemsstaternas medborgare eller juridiska personer som bildats i överensstämmelse med en annan medlemsstats lagstiftning får i samband med förvärv av jordbruksmark under inga förhållanden behandlas mindre gynnsamt än vid tidpunkten för undertecknandet av anslutningsfördraget. ...

Medborgare i en annan medlemsstat som vill etablera sig som egenföretagande jordbrukare och som har varit lagligt bosatta och bedrivit jordbruksverksamhet i Ungern under minst tre på varandra följande år skall inte omfattas av bestämmelserna i föregående stycke och inte heller av några andra regler eller förfaranden än dem som gäller för ungerska medborgare.

...

Om det finns tillräckligt med bevis för att det efter övergångsperiodens slut kommer att förekomma allvarliga störningar eller hot om allvarliga störningar på jordbruksmarksmarknaden i Ungern, skall [Europeiska] kommissionen på begäran av Ungern besluta huruvida övergångsperioden skall förlängas med högst tre år."

- 4 Genom kommissionens beslut 2010/792/EU av den 20 december 2010 om förlängning av övergångsperioden för förvärv av jordbruksmark i Ungern (EUT L 336, 2010, s. 60) förlängdes den övergångsperiod som föreskrivs i bilaga X, kapitel 3, punkt 2 i den anslutningsakt som avses ovan till och med den 30 april 2014.

Ungersk rätt

- 5 I 38 § punkt 1 földról szóló 1987. évi I. törvény (1987 års lag nr I om fast egendom) föreskrevs att fysiska personer som inte var ungerska medborgare eller som var ungerska medborgare men inte stadigvarande bosatta i Ungern, samt juridiska personer som inte hade sitt säte i Ungern eller som hade sitt säte i Ungern men ägdes av fysiska eller juridiska personer som inte var bosatta i Ungern, endast fick förvärva äganderätt till jordbruksmark genom köp, byte eller gåva om de hade beviljats tillstånd från finansministern.
- 6 Genom 1 § punkt 5 i 171/1991 Korm. rendelet (regeringsdekret nr 171/1991), av den 27 december 1991, som trädde i kraft den 1 januari 1992, avskaffades möjligheten för personer som inte är ungerska medborgare – med undantag för personer med permanent uppehållstillstånd och personer med flyktingstatus – att förvärva jordbruksmark.
- 7 Genom termőföldról szóló 1994. évi LV. Törvény (1994 års lag nr LV om jordbruksmark, nedan kallad 1994 års lag om jordbruksmark) upprätthölls detta förvärvsförbud och det utvidgades samtidigt till att även avse juridiska personer, oavsett om de var etablerade i Ungern eller ej.
- 8 Denna lag ändrades, med verkan från och med den 1 januari 2002, genom termőföldról szóló 1994. évi LV. törvény módosításáról szóló 2001. évi CXVII. törvény (2001 års lag nr CXVII om ändring av 1994 års lag nr LV om jordbruksmark), för att även avskaffa möjligheten att genom avtal upplåta nyttjanderätt till jordbruksmark till förmån för fysiska personer som inte var ungerska medborgare eller för juridiska personer. Till följd av dessa ändringar föreskrevs i 11 § punkt 1 i 1994 års lag om jordbruksmark att "[f]ör avtalsenlig upplåtelse av nyttjanderätt ska bestämmelserna i kapitel II om inskränkning av förvärv av egendom tillämpas. ..."
- 9 11 § punkt 1 i 1994 års lag om jordbruksmark ändrades sedermera genom egyes agrár tárgyú törvények módosításáról szóló 2012. évi CCXIII. törvény (2012 års lag nr CCXIII om ändring av vissa lagar om jordbruk). I 11 § punkt 1 i 1994 års lag om jordbruksmark, i dess nya lydelse efter nyssnämnda ändring, som trädde i kraft den 1 januari 2013, föreskrevs att "[e]n nyttjanderätt som upplåtits enligt avtal är ogiltig, såvida den inte har upplåtits till en nära anhörig". Genom 2012 års lag nr CCXIII infördes även en ny 91 § punkt 1 i 1994 års lag om jordbruksmark, där det föreskrivs att "[d]en 1 januari 2033 upphör de nyttjanderätter som förelåg den 1 januari 2013 och som upplåtits enligt avtal mellan personer som inte är nära anhöriga, både vad gäller avtal på obestämd tid och tidsbestämda avtal som sträcker sig längre än den 30 december 2032".
- 10 Mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvény (2013 års lag nr CXXII om försäljning av jordbruks- och skogsbruksmark, nedan kallad 2013 års lag om jordbruksmark) antogs den 21 juni 2013 och trädde i kraft den 15 december 2013.

11 I 37 § punkt 1 i 2013 års lag om jordbruksmark lag kvarstår bestämmelsen om att en nyttjanderätt eller liknande rätt till sådan mark som upplåtits enligt avtal är ogiltig såvida den inte har upplåtits till en nära anhörig.

12 Mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvénnyel összefüggő egyes rendelkezésekről és átmeneti szabályokról szóló 2013. évi CCXII. törvény (2013 års lag nr CCXII om övergångsbestämmelser och andra bestämmelser avseende 2013 års lag nr CXXII om försäljning av jordbruks- och skogsbruksmark, nedan kallad 2013 års lag om övergångsbestämmelser) antogs den 12 december 2013 och trädde i kraft den 15 december 2013.

13 I 108 § punkt 1 i denna lag, varigenom 91 § punkt 1 i 1994 års lag om jordbruksmark upphävdes, anges följande:

"Den 1 maj 2014 upphör de nyttjanderätter som förelåg den 30 april 2014 och som upplåtits enligt avtal mellan personer som inte är nära anhöriga, både vad gäller avtal på obestämd tid och tidsbestämda avtal som sträcker sig längre än den 30 april 2014."

14 Till följd av domen av den 6 mars 2018, SEGRO och Horváth (C-52/16 och C-113/16, EU:C:2018:157), ändrades 108 § i 2013 års lag om övergångsbestämmelser på så sätt att punkterna 4 och 5 lades till denna paragraf, med verkan från och med den 11 januari 2019 och med följande lydelse:

"4. Om det visar sig nödvändigt att återskapa en rättighet som upphört att gälla med stöd av punkt 1 för att följa ett domstolsavgörande, men denna rättighet inte kunde skrivas in på grund av ett formellt eller materiellt fel enligt de bestämmelser som var i kraft vid tidpunkten för den ursprungliga inskrivningen, ska den myndighet som handlägger fastighetsärenden underrätta åklagarmyndigheten härom och vilandeförklara förfarandet till dess att åklagarmyndighetens utredning och det rättsliga förfarande som inletts med anledning härav har avslutats.

5. Med fel i den mening som avses i punkt 4 avses att

a) innehavaren av nyttjanderätten är en juridisk person,

b) nyttjanderätten har skrivits in i fastighetsregistret efter den 31 december 2001 till förmån för en juridisk person eller en fysisk person som inte är ungersk medborgare,

c) det vid ansökan om inskrivning av nyttjanderätten, enligt de bestämmelser som är tillämpliga vid denna tidpunkt, för ett giltigt förvärv av denna rätt krävs ett intyg eller ett tillstånd från en annan förvaltningsmyndighet och den berörda personen inte har framställt en sådan handling."

15 94 § i ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvény (1997 års lag nr CXLI om fastighetsregistret, nedan kallad lagen om fastighetsregistret) har följande lydelse:

"1. För att avregistrera de nyttjanderätter som upphör att gälla enligt 108 § punkt 1 i [2013 års lag om övergångsbestämmelser] (nedan i denna bestämmelse kallade nyttjanderätter) ska den myndighet som ansvarar för fastighetsregistret senast den 31 oktober 2014 skicka ett föreläggande till fysiska personer som innehar nyttjanderätter för att dessa, med hjälp av det formulär som ministern har upprättat för detta ändamål och inom 15 dagar från det att föreläggandet mottogs, ska försäkra myndigheten om att nyttjanderättshavaren och ägaren av

fastigheten enligt uppgifterna i fastighetsregistret är nära anhöriga. För det fall att försäkran inte inges inom den föreskrivna fristen prövas inga ansökningar om bestyrkande efter den 31 december 2014.

...

3. Om det av försäkran inte framgår att parterna är nära anhöriga eller nyttjanderättshavaren inte inger någon försäkran inom den föreskrivna fristen, ska den myndighet som ansvarar för fastighetsregistret på eget initiativ avregistrera nyttjanderätten ur fastighetsregistret inom sex månader efter det att fristen för att inge försäkran löpt ut, dock senast den 31 juli 2015.

...

5. Den myndighet som handlägger fastighetsärenden ska, senast den 31 december 2014, på eget initiativ ur fastighetsregistret stryka nyttjanderätter vilka har registrerats för juridiska personer eller för enheter som inte är juridiska personer men som har kapacitet att förvärva nyttjanderätter som kan skrivas in i registret, och vilka har upphört i enlighet med 108 § i [2013 års lag om övergångsbestämmelser].”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

- 16 Grossmania, ett bolag med säte i Ungern vars delägare är fysiska personer som är medborgare i andra medlemsstater, hade förvärvat nyttjanderätter till jordbruksskiften belägna i Jánosháza och Duka (Ungern).
- 17 Sedan nyttjanderätterna upphört *ex lege* den 1 maj 2014 i enlighet med 108 § punkt 1 i 2013 års lag om övergångsbestämmelser, ströks de ur fastighetsregistret av den behöriga myndigheten i enlighet med 94 § punkt 5 i lagen om fastighetsregistret. Grossmania överklagade inte detta beslut.
- 18 Genom dom av den 6 mars 2018, SEGRO och Horváth (C-52/16 och C-113/16, EU:C:2018:157), slog domstolen fast att artikel 63 FEUF utgör hinder mot nationell lagstiftning som innebär att en nyttjanderätt till jordbruksmark vars innehavare inte är nära anhöriga till ägaren av denna mark automatiskt upphör att gälla och därför stryks ur fastighetsregistret. Till följd härav ingav Grossmania, den 10 maj 2019, en ansökan till Vas Megyei Kormányhivatal Celldömölki Járási Hivatala (Förvaltningsmyndigheten i provinsen Vas – distriktskontoret i Celldömölk, Ungern) om att dess nyttjanderätter skulle återinskrivas i fastighetsregistret.
- 19 Genom beslut av den 17 maj 2019 avvisade denna myndighet ansökan med stöd av 108 § punkt 1 i 2013 års lag om övergångsbestämmelser och 37 § punkt 1 i 2013 års lag om jordbruksmark.
- 20 Grossmania överklagade detta beslut till förvaltningsmyndigheten i Vas, som fastställde detta genom ett beslut av den 5 augusti 2019, med motiveringen att 108 § punkt 1 i 2013 års lag om övergångsbestämmelser och 37 § punkt 1 i 2013 års lag om jordbruksmark fortfarande var i kraft och utgjorde hinder mot den sökta inskrivningen. Angående de argument som grundades på domen av den 6 mars 2018, SEGRO och Horváth (C-52/16 och C-113/16, EU:C:2018:157), uppgav myndigheten att den domen endast var tillämplig med avseende på de mål som den hade meddelats i. Gällande domen av den 21 maj 2019, kommissionen/Ungern (Nyttjanderätter till jordbruksmark) (C-235/17, EU:C:2019:432), som meddelats i ett mål om fördragsbrott

avseende samma nationella lagstiftning, underströk myndigheten att den domen var vägledande endast i fråga om ersättning, men inte i fråga om att återinskriva nyttjanderätter som tidigare hade strukits ur fastighetsregistret.

- 21 Grossmania överklagade beslutet av den 5 augusti 2019 till Győri Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (Förvaltnings- och arbetsdomstolen i Győr, Ungern), som också är den hänskjutande domstolen.
- 22 Denna domstol har för det första påpekat att vid tidpunkten för det nationella målet innehåller nationell rätt ännu inte någon bestämmelse som skulle kunna ligga till grund för att utdöma ersättning till Grossmania, för den skada som uppkommit till följd av att bolagets nyttjanderätter har upphört och strukits ur fastighetsregistret.
- 23 I en dom av den 21 juli 2015 slog Alkotmánybíróság (Författningsdomstolen, Ungern) visserligen fast att den nationella lagstiftaren hade gjort sig skyldig till ett åsidosättande av Magyarországs Alaptörvénye (den ungerska grundlagen) genom att inte ha antagit bestämmelser som gjorde det möjligt att utdöma ersättning för de exceptionella ekonomiska skador som uppstått till följd av att nyttjanderätter upphävts med stöd av 108 § i 2013 års lag om övergångsbestämmelser, och som inte kunde avhjälpas genom en ekonomisk uppgörelse mellan avtalsparterna, och anmodade den nationella lagstiftaren att åtgärda denna brist senast den 1 december 2015. Vid tidpunkten för det nationella målet har dock ingen åtgärd vidtagits för detta ändamål.
- 24 Den hänskjutande domstolen har vidare preciserat att eftersom Grossmania inte kunde få någon ersättning hade bolaget inget annat val än att ansöka om att dess nyttjanderätter skulle återinskrivas i fastighetsregistret. I detta sammanhang önskar den hänskjutande domstolen få klargöranden beträffande räckvidden av de bindande verkningarna av EU-domstolens domar i mål om förhandsavgörande.
- 25 I detta avseende har den hänskjutande domstolen erinrat om att det framgår av EU-domstolens praxis att med hänsyn till att domstolens tidigare tolkningar har bindande verkan enligt artikel 267 FEUF, är en nationell domstol vid vilken det aktuella målet anhängiggjorts i sista instans inte skyldig att begära ett förhandsavgörande när den fråga som uppkommit i materiellt hänseende är identisk med en fråga som redan har varit föremål för ett förhandsavgörande i ett liknande mål eller omfattas av fast praxis från EU-domstolen som avgör den aktuella rättsfrågan, oavsett vilken typ av förfarande som har gett upphov till denna rättspraxis och även om de omtvistade frågorna inte är identiska i strikt mening. Den hänskjutande domstolen har även påpekat att EU-domstolens tolkning har verkan *ex tunc*, vilket innebär att den kan och ska tillämpas av de nationella domstolarna även beträffande rättsförhållanden som uppkommit före den dom varigenom ett avgörande meddelas med anledning av begäran om tolkning.
- 26 Enligt den hänskjutande domstolen framgår det klart av domen av den 6 mars 2018, SEGRO och Horváth (C-52/16 och C-113/16, EU:C:2018:157), att 108 § punkt 1 i 2013 års lag om övergångsbestämmelser, som ligger till grund för det beslut som är aktuellt i det nationella målet, strider mot unionsrätten och att detta konstaterande även gäller med avseende på tvisten i det nuvarande nationella målet.
- 27 Den hänskjutande domstolen har emellertid påpekat att till skillnad från vad som var fallet i de situationer som gav upphov till domen av den 6 mars 2018, SEGRO och Horváth (C-52/16 och C-113/16, EU:C:2018:157), bestred inte Grossmania upphävandet av bolagets nyttjanderätter i domstol. Den hänskjutande domstolen söker därför klarhet i huruvida de slutsatser som följer av

denna dom kan tillämpas i det nationella målet och, i synnerhet, huruvida den kan underlåta att tillämpa 108 § punkt 1 i 2013 års lag om övergångsbestämmelser av det skälet att den strider mot unionsrätten, och förelägga motparten i det nationella målet att återinskriva Grossmanias nyttjanderätter i fastighetsregistret, bland annat mot bakgrund av att 108 § punkterna 4 och 5 har trätt i kraft sedan nyssnämnda dom meddelades.

- 28 Mot denna bakgrund beslutade Győri Törvényszék (Förvaltnings- och arbetsdomstolen i Győr) att vilandeförklara målet och ställa följande fråga till EU-domstolen:

"Ska artikel 267 FEUF tolkas så, att om EU-domstolen genom ett förhandsavgörande har fastställt att en nationell bestämmelse är oförenlig med unionsrätten, kan denna bestämmelse inte tillämpas i senare nationella administrativa förfaranden eller domstolsförfaranden, även om de faktiska omständigheter som ligger till grund för ett sådant senare förfarande inte är helt identiska med de som gav upphov till det tidigare målet om förhandsavgörande?"

Prövning av tolkningsfrågan

- 29 Inledningsvis ska det erinras om att det följer av fast rättspraxis att inom ramen för det förfarande för samarbete mellan nationella domstolar och EU-domstolen som införts genom artikel 267 FEUF ankommer det på EU-domstolen att ge den nationella domstolen ett användbart svar som gör det möjligt för den domstolen att avgöra det mål som den har att pröva. I detta syfte kan EU-domstolen behöva omformulera de frågor som hänskjutits (dom av den 26 oktober 2021, PL Holdings, C-109/20, EU:C:2021:875, punkt 34 och där angiven rättspraxis).
- 30 Av begäran om förhandsavgörande framgår, för det första, att den hänskjutande domstolens fråga, avseende huruvida den är skyldig att underlåta att tillämpa en nationell bestämmelse som den anser är oförenlig med unionsrätten, såsom den tolkats av EU-domstolen i en dom som meddelats i ett mål om förhandsavgörande – i förevarande fall domen av den 6 mars 2018, SEGRO och Horváth (C-52/16 och C-113/16, EU:C:2018:157) avseende artikel 63 FEUF – ingår i ett sammanhang där tvisten avser en ansökan om ogiltigförklaring av ett beslut att inte återinskriva nyttjanderätter i fastighetsregistret som automatiskt strukits ur detta register med stöd av samma nationella lagstiftning som den som var aktuell i de mål som resulterade i nyssnämnda dom. Förevarande mål skiljer sig ändå från dessa mål på så sätt att sökanden – till skillnad från de berörda personerna i nyssnämnda mål – har valt att inte bestrida beslutet att stryka nyttjanderätterna ur fastighetsregistret i domstol inom den lagstadgade fristen.
- 31 För det andra vill den hänskjutande domstolen få klarhet i huruvida den, i avsaknad av rättslig grund enligt ungersk rätt för att kunna utdöma ersättning till Grossmania för den skada som bolaget lidit till följd av att dess nyttjanderätter har strukits ur fastighetsregistret, kan ålägga motparten i det nationella målet att återinskriva dessa rättigheter, i enlighet med Grossmanias yrkande.
- 32 Under dessa omständigheter ska den hänskjutande domstolens fråga förstås så, att den syftar till att klargöra huruvida unionsrätten, särskilt artikel 267 FEUF, ska tolkas så, att en nationell domstol som har att pröva en talan mot ett beslut om avslag på en ansökan om återinskrivning i fastighetsregistret av nyttjanderätter som har upphävts *ex lege* och strukits ur detta register med stöd av nationell lagstiftning som strider mot artikel 63 FEUF, såsom den tolkats av domstolen i en dom om förhandsavgörande, är skyldig dels att underlåta att tillämpa denna lagstiftning, dels

att ålägga den behöriga förvaltningsmyndigheten att återinskriva dessa nyttjanderätter i fastighetsregistret, trots att beslutet att stryka nyttjanderätterna ur detta register inte bestridits i domstol inom den lagstadgade fristen.

- 33 I detta hänseende ska det noteras att även om den hänskjutande domstolen i sin begäran om förhandsavgörande endast har hänvisat till domen av den 6 mars 2018, SEGRO och Horváth (C-52/16 och C-113/16, EU:C:2018:157), har den nationella lagstiftning som gett upphov till de målen och till förevarande mål även resulterat i domen av den 21 maj 2019, kommissionen/Ungern (Nyttjanderätter till jordbruksmark) (C-235/17, EU:C:2019:432), som meddelades efter en talan om fördragsbrott som kommissionen väckt med stöd av artikel 258 FEUF.
- 34 I sistnämnda dom slog domstolen fast att Ungern hade underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 63 FEUF jämförd med artikel 17 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan), genom att anta 108 § punkt 1 i 2013 års lag om övergångsbestämmelser och på så sätt med direkt stöd av denna lagstiftning (*ex lege*) upphäva nyttjanderätter till jordbruksmark i Ungern som direkt eller indirekt innehas av medborgare i andra medlemsstater.
- 35 Om domstolen finner att en medlemsstat har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt fördragen är denna medlemsstat enligt artikel 260.1 FEUF skyldig att vidta erforderliga åtgärder för att följa domstolens dom, vars rättskraft omfattar de sak- och rättsfrågor som faktiskt eller med nödvändighet har avgjorts genom det aktuella domstolsavgörandet (se, för ett liknande resonemang, dom av den 24 januari 2013, kommissionen/Spanien, C-529/09, EU:C:2013:31, punkterna 65 och 66).
- 36 Således är de myndigheter i den berörda medlemsstaten som deltar i utövandet av lagstiftningsmakten skyldiga att ändra de nationella bestämmelser som har varit föremål för en dom om fördragsbrott så att de överensstämmer med unionsrättens krav, och domstolarna i denna medlemsstat är å sin sida skyldiga att vid fullgörandet av sina uppgifter säkerställa att domen följs, vilket bland annat innebär att det ankommer på den nationella domstolen att, på grund av den bindande verkan som EU-domstolens dom är behäftad med, i förekommande fall beakta de rättsliga kriterier som fastställts i den domen för att avgöra räckvidden av de unionsrättsliga bestämmelser som den nationella domstolen ska tillämpa (se, för ett liknande resonemang, dom av den 14 december 1982, Waterkeyn m.fl., 314/81–316/81 och 83/82, EU:C:1982:430, punkterna 14 och 15).
- 37 I förevarande fall framgår det av beslutet om hänskjutande att 108 § punkt 1 i 2013 års lag om övergångsbestämmelser fortfarande var i kraft när beslutet att inte återinskriva de aktuella nyttjanderätterna antogs, eftersom de behöriga nationella myndigheterna har åberopat denna nationella bestämmelse för att motivera detta beslut. Vid denna tidpunkt hade de ungerska myndigheter som deltog i utövandet av lagstiftningsmakten således inte vidtagit någon åtgärd för att följa den fördragsbrottsdom som avses i punkt 33 ovan.
- 38 Icke desto mindre är den hänskjutande domstolen skyldig att vidta alla nödvändiga åtgärder för att underlätta genomförandet av unionsrätten fulla verkan i enlighet med vad som fastslagits i fördragsbrottsdomen, trots att inga sådana åtgärder har vidtagits (se, för ett liknande resonemang, dom av den 19 januari 1993, kommissionen/Italien, C-101/91, EU:C:1993:16, punkt 24, och dom av den 18 januari 2022, Thelen Technopark Berlin, C-261/20, EU:C:2022:33, punkt 39).

- 39 I förevarande fall ska det för det första erinras om att i domen av den 6 mars 2018, SEGRO och Horváth (C-52/16 och C-113/16, EU:C:2018:157), som den hänskjutande domstolen har hänvisat till, slog EU-domstolen fast att artikel 63 FEUF ska tolkas så, att den utgör hinder mot nationell lagstiftning som innebär att nyttjanderätt till jordbruksmark vars innehavare inte är nära anhöriga till ägaren av denna mark upphör att gälla *ex lege* och därför stryks ur fastighetsregistren.
- 40 I punkterna 62–64 i den domen fann domstolen nämligen inledningsvis att med hänsyn till att den aktuella nationella lagstiftningen innebär att nyttjanderätter till jordbruksmark som innehas av medborgare i andra medlemsstater än Ungern upphör *ex lege*, ska denna lagstiftning redan med hänsyn till sitt föremål och blott på grund av denna omständighet anses begränsa de berörda personernas rätt till fri rörlighet för kapital i enlighet med artikel 63 FEUF, eftersom denna lagstiftning berövar dem såväl möjligheten att fortsätta att använda sin nyttjanderätt, bland annat genom att de hindras från att använda och bruka den berörda jordbruksmarken eller att arrendera ut den och på så sätt dra nytta härav, som möjligheten att avyttra denna rätt. I punkt 65 i nämnda dom tillade domstolen att denna lagstiftning skulle kunna avhålla personer utan hemvist i landet från att investera i Ungern. I punkterna 24, 94 och 107 i samma dom konstaterade domstolen slutligen att denna begränsning av den fria rörligheten för kapital inte kunde motiveras på grundval av de omständigheter som Ungern hade anfört.
- 41 Vad för det andra gäller frågan huruvida en sådan tolkning av artikel 63 FEUF – som framgår av en dom i ett mål om förhandsavgörande som meddelats med stöd av artikel 267 FEUF – innebär att den hänskjutande domstolen är skyldig att underlåta att tillämpa den aktuella nationella lagstiftningen, ska det erinras om att det framgår av domstolens fasta praxis att den tolkning som domstolen gör av en unionsrättslig bestämmelse, vid utövandet av den behörighet som den har tilldelats enligt artikel 267 FEUF, vid behov klargör och preciserar innebörden och räckvidden av denna bestämmelse, såsom den ska eller borde ha tolkats och tillämpats från och med sitt ikraftträdande (se, för ett liknande resonemang, dom av den 7 augusti 2018, Hochtief, C-300/17, EU:C:2018:635, punkt 55). En dom i ett mål om förhandsavgörande är med andra ord inte av konstitutiv karaktär utan enbart av deklarativ karaktär (dom av den 28 januari 2015, Starjakob, C-417/13, EU:C:2015:38, punkt 63).
- 42 När det i praxis från EU-domstolen redan lämnats ett klart svar på en fråga angående unionsrättens tolkning är den nationella domstolen skyldig att själv göra vad som är nödvändigt för att denna tolkning av unionsrätten ska tillämpas (se, för ett liknande resonemang, dom av den 5 april 2016, PFE (C-689/13, EU:C:2016:199, punkt 42).
- 43 Av principen om unionsrättens företräde följer dessutom att för det fall det inte är möjligt att tolka nationell rätt i enlighet med kraven i unionsrätten, är den nationella domstol som inom ramen för sin behörighet ska tillämpa unionsbestämmelser skyldig att säkerställa att unionsrätten ges full verkan genom att, med stöd av sin egen behörighet, vid behov, underlåta att tillämpa nationell lagstiftning – även senare sådan – som strider mot en unionsrättslig bestämmelse med direkt effekt, utan att vare sig behöva begära eller invänta ett föregående upphävande av denna genom ett lagstiftnings- eller annat konstitutionellt förfarande (se, för ett liknande resonemang, dom av den 24 juni 2019, Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, punkterna 58 och 61).
- 44 När det gäller artikel 63 FEUF, som avses i förevarande begäran om förhandsavgörande, följer det av domstolens fasta praxis att denna bestämmelse har direkt effekt, vilket innebär att den kan åberopas vid nationell domstol och medföra att nationella bestämmelser som strider mot den inte får tillämpas (se, för ett liknande resonemang, dom av den 14 september 2017, The Trustees of the BT Pension Scheme, C-628/15, EU:C:2017:687, punkt 49).

- 45 Eftersom det framgår av domen av den 6 mars 2018, SEGRO och Horváth (C-52/16 och C-113/16, EU:C:2018:157), att den nationella lagstiftning som är aktuell i förevarande mål är oförenlig med artikel 63 FEUF, är den hänskjutande domstolen, som har att pröva en talan om ogiltigförklaring av ett beslut som bland annat grundar sig på denna lagstiftning, skyldig att säkerställa att artikel 63 FEUF ges full verkan genom att underlåta att tillämpa denna nationella lagstiftning när den avgör det mål som är anhängigt vid den.
- 46 Det ska tilläggas att denna skyldighet även åvilade de nationella förvaltningsmyndigheter som sökanden i det nationella målet har vänt sig till med sin ansökan om återinskrivning i fastighetsregistret av de aktuella nyttjanderätterna (se, för ett liknande resonemang, dom av den 4 december 2018, Minister for Justice and Equality och Commissioner of An Garda Síochána, C-378/17, EU:C:2018:979, punkt 38 och där angiven rättspraxis). Dessa myndigheter har emellertid, i strid med denna skyldighet, fortsatt att tillämpa den nationella lagstiftning som är aktuell i det nationella målet och således avslagit denna ansökan.
- 47 Vad för det tredje gäller den omständigheten att Grossmania inte, inom den föreskrivna fristen, har bestridit i domstol att dess nyttjanderätter har strukits ur fastighetsregistret, ska det noteras att den hänskjutande domstolen inte närmare har förklarat hur denna omständighet skulle kunna försvåra lösningen av tvisten i det nationella målet. I detta avseende har den hänskjutande domstolen nöjt sig med att påpeka att den behöriga nationella myndighetens vägran att registrera sökandens nyttjanderätter grundades på det förhållandet att 108 § punkt 1 i 2003 års lag om övergångsbestämmelser och 37 § punkt 1 i 2013 års lag om jordbruksmark fortfarande var i kraft. I sitt yttrande till domstolen har den ungerska regeringen emellertid framhållit att enligt nationell rätt beslutet att stryka nyttjanderätterna ur fastighetsregistret, i avsaknad av bestridande, vunnit laga kraft och utgör hinder mot att dessa nyttjanderätter skrivs in på nytt.
- 48 Det samarbete som avses i artikel 267 FEUF innebär förvisso inte att det ankommer på EU-domstolen att pröva riktigheten av den beskrivning av sakomständigheterna i målet och av tillämplig lagstiftning som den nationella domstolen på eget ansvar har lämnat. I förevarande fall är det emellertid inte uteslutet att den hänskjutande domstolens tvivel kan bero på att beslutet att stryka nyttjanderätterna ur fastighetsregistret har vunnit laga kraft, vilket hindrar denna domstol från att, såvitt gäller det nationella målet, dra alla de konsekvenser som följer av konstaterandet att den aktuella nationella lagstiftningen är rättsstridig.
- 49 Om detta antagande visar sig vara välgrundat och för att ge den hänskjutande domstolen ett användbart svar, ska det erinras om att det i enlighet med principen om processuell autonomi ankommer på varje medlemsstat att i sin rättsordning fastställa de processuella regler som gäller för talan som syftar till att säkerställa skyddet av enskildas rättigheter. Dessa regler får dock varken vara mindre förmånliga än dem som reglerar liknande nationella situationer (likvärdighetsprincipen) eller medföra att det i praktiken blir omöjligt eller orimligt svårt att utöva rättigheter som följer av unionsrätten (effektivitetsprincipen) (se, för ett liknande resonemang, dom av den 10 mars 2021, Konsul Rzeczypospolitej Polskiej w N., C-949/19, EU:C:2021:186, punkt 43 och där angiven rättspraxis).
- 50 När det gäller iakttagandet av likvärdighetsprincipen ankommer det på den hänskjutande domstolen att kontrollera att möjligheten enligt ungersk rätt att bestrida ett lagakraftvunnet beslut att stryka nyttjanderätter ur fastighetsregistret, inom ramen för en talan mot ett beslut om avslag på en ansökan om återinskrivning av dessa nyttjanderätter i fastighetsregistret, inte skiljer sig åt beroende på om förstnämnda beslut strider mot nationell rätt eller mot unionsrätten.

- 51 Vad beträffar iakttagandet av effektivitetsprincipen ska det understrykas att det följer av rättspraxis att i varje fall där frågan uppkommer huruvida en nationell processuell bestämmelse medför att det blir omöjligt eller orimligt svårt att tillämpa unionsrätten ska bedömas med beaktande av bestämmelsens funktion i förfarandet vid nationella domstolar och andra myndigheter betraktat som en helhet samt förfarandets förlopp och särdrag. Härvidlag ska, i förekommande fall, bland annat de principer som ligger till grund för det nationella domstolväsendet beaktas, såsom skyddet av rätten till försvar, rättssäkerhetsprincipen och principen om en ändamålsenlig handläggning (dom av den 20 maj 2021, X (Tankfordon för gasol), C-120/19, EU:C:2021:398, punkt 72).
- 52 Domstolen har förvisso redan slagit fast att den omständigheten att ett förvaltningsbeslut vinner laga kraft sedan en rimlig frist för att väcka talan löpt ut bidrar till rättssäkerheten, vilket innebär att unionsrätten inte medför ett krav på att ett förvaltningsorgan i princip ska vara skyldigt att ändra ett lagakraftvunnet förvaltningsbeslut (dom av den 12 februari 2008, Kempter, C-2/06, EU:C:2008:78, punkt 37). Iakttagandet av rättssäkerhetsprincipen gör det således möjligt att undvika att förvaltningsbeslut som medför rättsverkningar kan komma att ifrågasättas ett obegränsat antal gånger (dom av den 19 september 2006, i-21 Germany och Arcor, C-392/04 och C-422/04, EU:C:2006:586, punkt 51).
- 53 I förevarande fall framgår det av handlingarna i målet att fristen för att anföra klagomål mot ett beslut av den behöriga nationella fastighetsregistermyndigheten är 15 dagar från delgivningen av beslutet, och att fristen för att väcka talan i domstol är 30 dagar från delgivningen av avslaget för det fall klagomålet avslås. Dessa frister förefaller, i princip, vara tillräckliga för att berörda personer ska kunna väcka talan mot ett sådant beslut.
- 54 Domstolen har emellertid slagit fast att ett nationellt förvaltningsorgan under särskilda förutsättningar kan vara skyldigt enligt samarbetsprincipen i artikel 4.3 FEU att ompröva ett förvaltningsbeslut som har vunnit laga kraft. I detta sammanhang ska hänsyn tas till situationens särdrag och föreliggande intressen, för att säkerställa en avvägning mellan de unionsrättsliga kraven på rättssäkerhet och lagenlighet (se, för ett liknande resonemang, dom av den 20 december 2017, Incyte, C-492/16, EU:C:2017:995, punkt 48 och där angiven rättspraxis).
- 55 I förevarande fall ströks Grossmanias nyttjanderätter ur fastighetsregistret på grundval av en nationell lagstiftning som, såsom påpekats i punkt 40 ovan innebär att nyttjanderätter till jordbruksmark som innehas av medborgare i andra medlemsstater än Ungern upphör *ex lege*, och redan med hänsyn till sitt föremål och blott på grund av denna omständighet begränsar de berörda personernas rätt till fri rörlighet för kapital i enlighet med artikel 63 FEUF, utan att det föreligger någon omständighet som kan motivera en sådan inskränkning.
- 56 Dessutom framgår det av domen av den 21 maj 2019, kommissionen/Ungern (Nyttjanderätter till jordbruksmark) (C-235/17, EU:C:2019:432), särskilt punkterna 81, 86, 124, 125 och 129, att denna nationella lagstiftning även medför ett åsidosättande av den rätt till egendom som garanteras i artikel 17.1 i stadgan, eftersom den per definition innebär att berörda personer genom tvång fullständigt och slutgiltigt berövas sina nyttjanderätter, utan att detta motiveras av att samhällsnyttan kräver det eller att det är förenat med ett system där rättmätig ersättning utbetalas i rätt tid.
- 57 Av det ovan anförda följer att den nationella lagstiftning som är aktuell i det nationella målet, liksom de beslut varigenom den tillämpas, utgör ett uppenbart och allvarligt åsidosättande av såväl den grundläggande frihet som föreskrivs i artikel 63 FEUF som rätten till egendom som

garanteras i artikel 17.1 i stadgan. Såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 50 i sitt förslag till avgörande, med hänvisning till de förtydliganden som den ungerska regeringen lämnade i de mål som resulterade i domen av den 6 mars 2018, SEGRO och Horváth (C-52/16 och C-113/16, EU:C:2018:157, punkt 71), tycks detta åsidosättande dessutom ha haft storskaliga återverkningar, eftersom mer än 5 000 medborgare i andra medlemsstater än Ungern har fått sina nyttjanderätter upphävd.

- 58 Med beaktande av att den aktuella nationella lagstiftningen och det upphävande av nyttjanderätter som sker för att genomföra denna lagstiftning ger upphov till långtgående negativa verkningar, måste kravet på lagenlighet i förhållande till unionsrätten tillmätas särskild betydelse.
- 59 Vad gäller kravet på rättssäkerhet ska det tilläggas att i 108 § i 2013 års lag om övergångsbestämmelser föreskrevs att de nyttjanderätter som omfattades av dessa bestämmelser skulle upphöra *ex lege* den 1 maj 2014, och i enlighet med 94 § i lagen om fastighetsregistret ströks de därefter ur fastighetsregistret genom ett beslut med detta innehåll.
- 60 Ett sådant upphörande *ex lege* av nyttjanderätter kan emellertid, på grund av sin art, få verkningar oberoende av de beslut att stryka dessa rättigheter ur fastighetsregistret som antas senare med stöd av 94 § i lagen om fastighetsregistret.
- 61 Själva strykningen av nyttjanderätterna ur fastighetsregistret utgör förvisso en separat händelse i förhållande till den när de upphör att gälla, såsom den ungerska regeringen framhållit vid förhandlingen. Den nationella lagstiftning som är aktuell i det nationella målet kan emellertid, såtillvida den definierar villkoren för ett sådant upphörande, ge upphov till förvirring i frågan huruvida det är nödvändigt för de rättighetsinnehavare vars nyttjanderätter har gått förlorade att väcka talan mot de efterföljande besluten att stryka dessa nyttjanderätter ur fastighetsregistret, för att tillvarata sina rättigheter.
- 62 Härav följer att om det bekräftas att det enligt ungersk rätt inte är möjligt att – i samband med en talan mot ett avslag på en ansökan om återinskrivning av nyttjanderätter – i domstol angripa lagakraftvunna beslut att stryka dessa nyttjanderätter ur fastighetsregistret, kan detta inte rimligen motiveras av kravet på rättssäkerhet och den hänskjutande domstolen ska således slå fast att detta regelverk strider mot effektivitetsprincipen och principen om lojalt samarbete som stadfästs i artikel 4.3 FEU.
- 63 Vad för det fjärde gäller frågan huruvida de behöriga myndigheterna, efter att ha underlåtit att tillämpa den aktuella nationella lagstiftningen, under sådana omständigheter som de nu aktuella, är skyldiga att i varje fall återinskriva nyttjanderätterna i fastighetsregistret, eller om det rättsstridiga upphävandet kan avhjälpas på annat sätt, ska det påpekas att medlemsstaterna enligt principen om lojalt samarbete i artikel 4.3 FEU är skyldiga att se till att de otillåtna verkningarna av en överträdelse av unionsrätten upphör (dom av den 25 juni 2020, A m.fl. (Vindkraftverk i Aalter och Nevele), C-24/19, EU:C:2020:503, punkt 83).
- 64 När det följer av en dom som meddelats efter en begäran om förhandsavgörande att en nationell lagstiftning är oförenlig med unionsrätten, är den aktuella medlemsstatens myndigheter således inte enbart skyldiga att underlåta att tillämpa denna lagstiftning i enlighet med den rättspraxis det erinrats om i punkt 43 ovan, utan även att vidta alla åtgärder, både allmänna och särskilda, för att säkerställa att unionsrätten iakttas i denna medlemsstat (se, för ett liknande resonemang, dom av den 21 juni 2007, Jonkman m.fl., C-231/06- C-233/06, EU:C:2007:373, punkt 38).

- 65 I avsaknad av specifika unionsrättsliga bestämmelser om villkoren för att undanröja de otillåtna verkningarna av ett åsidosättande av artikel 63 FEUF i ett fall som det nu aktuella, kan sådana åtgärder bland annat bestå i att de olagligen upphävda nyttjanderätterna återinskrivs i fastighetsregistret, eftersom en sådan återinskrivning är det bästa sättet – åtminstone med avseende på framtiden – att återställa den rättsliga och faktiska situation som den berörda personen skulle ha befunnit sig i om dennes nyttjanderätter inte hade upphävts.
- 66 Såsom generaladvokaten i allt väsentligt har påpekat, i punkt 55 i sitt förslag till avgörande, kan dock objektiva och legitima hinder, särskilt av rättslig art, föreligga i vissa specifika fall, och omöjliggöra en sådan åtgärd, bland annat när en ny ägare, efter upphävandet av de aktuella nyttjanderätterna, i god tro har förvärvat den mark som nyttjanderätterna hänförde sig till, eller denna mark har varit föremål för omstrukturering.
- 67 I förevarande fall ankommer det på den hänskjutande domstolen, med beaktande av den rättsliga och faktiska situation som är för handen när målet avgörs, att pröva huruvida det finns anledning att förelägga den behöriga myndigheten att återinskriva Grossmanias tidigare nyttjanderätter i fastighetsregistret.
- 68 Det är endast för det fall en sådan återinskrivning visar sig vara omöjlig som de tidigare innehavarna av de upphävda nyttjanderätterna måste tillerkännas en rätt till ekonomisk eller annan ersättning, till ett värde som kan gottgöra den ekonomiska förlust som uppstått till följd av att nyttjanderätterna upphävts, så att de otillåtna verkningarna av den aktuella överträdelsen av unionsrätten undanröjs.
- 69 Oberoende av de åtgärder som avses i punkterna 65 och 68 ovan och som syftar till att undanröja de otillåtna verkningarna av den aktuella överträdelsen av artikel 63 FEUF, kräver unionsrättens fulla verkan att enskilda som lidit skada till följd av ett åsidosättande av unionsrätten, enligt principen om statens skadeståndsansvar för skador som orsakats av ett sådant åsidosättande, även ges rätt till skadestånd, förutsatt att tre villkor är uppfyllda, nämligen att den rättsregel som har överträtts har till syfte att ge enskilda rättigheter, att överträdelsen är tillräckligt klar och, slutligen, att det finns ett direkt orsakssamband mellan överträdelsen och den skada som de drabbade personerna har lidit (dom av den 5 mars 1996, *Brasserie du pêcheur och Factortame*, C-46/93 och C-48/93, EU:C:1996:79, punkt 51, och dom av den 24 mars 2009, *Danske Slagterier*, C-445/06, EU:C:2009:178, punkt 20).
- 70 I förevarande fall syftar artikel 63 FEUF till att ge enskilda rättigheter, eftersom den, under sådana omständigheter som de nu aktuella, ger nyttjanderättshavare en rätt att inte berövas dessa rättigheter i strid med nämnda artikel (se, analogt, dom av den 14 september 2017, *The Trustees of the BT Pension Scheme*, C-628/15, EU:C:2017:687, punkt 48). På samma sätt utgör artikel 17 i stadgan en rättsregel som syftar till att ge enskilda rättigheter (dom av den 21 maj 2019, *kommissionen/Ungern (Nyttjanderätter till jordbruksmark)*, C-235/17, EU:C:2019:432, punkt 68).
- 71 Av domstolens fasta praxis följer även att en överträdelse av unionsrätten är uppenbart klar då den har fortsatt trots att det har avkunnats en dom i vilken ett påstått fördragsbrott fastställs eller det finns en dom om förhandsavgörande eller en fast praxis från domstolen i frågan, varav det framgår att agerandet i fråga utgör en överträdelse (dom av den 30 maj 2017, *Safa Nicu Sepahan/Conseil*, C-45/15 P, EU:C:2017:402, punkt 31). Så är fallet i förevarande mål, såsom det har erinrats om i punkt 37 ovan.

- 72 Mot bakgrund av domen av den 6 mars 2018, SEGRO och Horváth (C-52/16 och C-113/16, EU:C:2018:157), och domen av den 21 maj 2019, kommissionen/Ungern (Nyttjanderätter till jordbruksmark) (C-235/17, EU:C:2019:432), tycks det slutligen finnas ett direkt orsakssamband mellan överträdelsen av artikel 63 FEUF och de skador som Grossmania har lidit till följd av denna överträdelse, vilket det ankommer på den hänskjutande domstolen eller, i förekommande fall, på den domstol som enligt ungersk rätt är behörig på området, att pröva.
- 73 Vad för det femte och sista gäller införandet av punkterna 4 och 5 i 108 § i 2013 års lag om övergångsbestämmelser, vilket den hänskjutande domstolen har hänvisat till, ska det påpekas att nämnda domstol inte har förklarat på vilket sätt dessa nya bestämmelser skulle vara relevanta för utgången i det nationella målet och inte heller har preciserat om de är tillämpliga i det aktuella skedet av förfarandet. Den ungerska regeringen har å sin sida bestridit att dessa bestämmelser är tillämpliga, då det under alla omständigheter förutsätter att det föreligger ett beslut om återinskrivning av Grossmanias nyttjanderätter, vilket för närvarande inte är fallet.
- 74 Under dessa omständigheter räcker det att notera att punkterna 4 och 5 i 108 § i 2013 års lag om övergångsbestämmelser även måste vara förenliga med effektivitetsprincipen, såsom erinrats i punkt 51 ovan, vilket innebär att de inte får göra det i praktiken omöjligt eller orimligt svårt att utöva de rättigheter som följer av unionsrätten, och med de grundläggande friheterna, i synnerhet med den fria rörligheten för kapital som stadfästs i artikel 63 FEUF.
- 75 Mot bakgrund av det ovan anförda ska tolkningsfrågan besvaras enligt följande. Unionsrätten, särskilt artikel 4.3 FEU och artikel 267 FEUF, ska tolkas så, att en nationell domstol som har att pröva en talan mot ett beslut om avslag på en ansökan om återinskrivning i fastighetsregistret av nyttjanderätter som har upphävts *ex lege* och strukits ur detta register med stöd av nationell lagstiftning som strider mot artikel 63 FEUF, såsom den tolkats av domstolen i en dom om förhandsavgörande, är skyldig att
- underlåta att tillämpa denna lagstiftning, och
 - såvida det inte föreligger objektiva och legitima hinder, särskilt av rättslig art, ålägga den behöriga förvaltningsmyndigheten att återinskriva nyttjanderätterna i fastighetsregistret, trots att beslutet att stryka nyttjanderätterna ur detta register inte har bestridits i domstol inom den lagstadgade fristen och följaktligen har vunnit laga kraft enligt nationell rätt.

Rättegångskostnader

- 76 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tredje avdelningen) följande:

Unionsrätten, särskilt artikel 4.3 FEU och artikel 267 FEUF, ska tolkas så, att en nationell domstol som har att pröva en talan mot ett beslut om avslag på en ansökan om återinskrivning i fastighetsregistret av nyttjanderätter som har upphävts *ex lege* och strukits ur detta register med stöd av nationell lagstiftning som strider mot artikel 63 FEUF, såsom den tolkats av domstolen i en dom om förhandsavgörande, är skyldig att

- **underlåta att tillämpa denna lagstiftning, och**
- **såvida det inte föreligger objektiva och legitima hinder, särskilt av rättslig art, ålägga den behöriga förvaltningsmyndigheten att återinskriva nyttjanderätterna i fastighetsregistret, trots att beslutet att stryka nyttjanderätterna ur detta register inte har bestridits i domstol inom den lagstadgade fristen och följaktligen har vunnit laga kraft enligt nationell rätt.**

Underskrifter